

УДК 347.6

Ганна Крушельницька,*канд. юрид. наук,
викладач кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПЕРЕХОДУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗБРОЮ В ПОРЯДКУ СПАДКУВАННЯ

Стаття присвячена дослідженню проблеми переходу права власності на зброю в порядку спадкування, з огляду на обмежену оборотоздатність цього об'єкта цивільних прав. Аналізується наявне нормативно-правове регулювання порядку набуття зброї у власність у тому числі шляхом спадкування. Обґрунтовується обов'язковість оформлення свідоцтва про право на спадщину на зброю. Виокремлюються прогалини в чинному законодавстві у сфері правового регулювання спадкування зброї та пропонуються шляхи вирішення поставлених завдань.

Ключові слова: зброя, спадкування права власності на зброю, дозвіл на придбання зброї, свідоцтво про право на спадщину на зброю, договір про зміну часток у спадщині.

Постановка проблеми. Проведення на Сході України антитерористичної операції, нестабільність військової ситуації в країні через збройну агресію, а також підвищення рівня криміногенної ситуації призвели до зростання кількості власників зброї в Україні. Так, згідно з даними Міністерства внутрішніх справ України, станом на 31 грудня 2016 року в Україні зареєстровано 909 007 одиниць вогнепальної зброї (мисливської гладкоствольної та мисливської нарізної й комбінованої) та 309 362 одиниці спеціальних засобів (газових пістолетів і пристроїв для відстрілу гумових куль) [1]. У зв'язку з цим особливою актуальністю набуває питання виникнення, здійснення та переходу права власності на зброю як на специфічний об'єкт цивільних прав. Зокрема, виникає необхідність дослідження проблеми переходу права власності на зброю шляхом спадкування, оскільки це питання є одним із найменш урегульованих у законодавстві України й недостатньо дослідженим у теорії цивільного права.

Проблема спадкування зброї є малодослідженою, розглядається здебільшого в контексті вивчення окремих питань складу спадщини. Зокрема, теоретичні розробки, які частково стосуються спадкування речей, обмежено оборотоздатних, можна зустріти в наукових роботах В.В. Носіка, І.В. Спасибо-Фатєєвої, О.В. Розгон, О.Є. Кухарева, О.П. Печеного, Н.Д. Когут, І.М. Череватенко. Однак загалом у вітчизняній цивілістиці питання переходу права власності власне на зброю в порядку спадкування залишається поза увагою науковців і потребує окремого вивчення.

Метою статті є теоретичне дослідження проблемних питань переходу права власності на зброю шляхом спадкування. Завданнями статті є аналіз законодавства України та підходів цивілістів до розуміння механізму переходу права власності на зброю в порядку спадкування з огляду на обмежену оборотоздатність указанного об'єкта цивільних прав.

Виклад основного матеріалу. Перед тим, як безпосередньо перейти до дослідження механізму переходу права власності на зброю в порядку спадкування, необхідно з'ясувати саме поняття зброї. Поняття «зброя» в національному законодавстві закріплено в Інструкції про застосування зброї, бойової техніки, озброєння, кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів і заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України, затвердженій наказом Адміністрації Державної прикордонної служби України від 21.10.2003 № 200. Так, відповідно до п. 1.3 Інструкції, зброя – предмети і пристрої, що призначені для ураження живих цілей, кораблів, літаків (вертольотів) та інших об'єктів і не мають іншого призначення.

При цьому не будь-яка зброя може набуватися фізичними та юридичними особами у власність. Зокрема, у додатку № 2 до Постанови Верховної Ради України «Про право власності на окремі види майна» від 17.06.1992 № 2471-ХІІ визначено, що на підставі спеціального дозволу органів внутрішніх справ за місцем проживання особи громадяни набувають право власності на вогнепальну гладкоствольну мисливську зброю, на вогнепальну мисливську нарізну зброю (мисливські карабіни, гвинтівки, комбіновану зброю з нарізними стволами), на газові пістолети, револьвери й патрони до них, заряджені речовинами сльзоточивої та дратівної дії, на холодну зброю і пневматичну зброю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду. Інша вогнепальна зброя й боєприпаси до неї не можуть перебувати у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій і юридичних осіб інших держав на території України, тому ця стаття не стосується подібної зброї.

Крім того, вказана Постанова Верховної Ради України визначає також вік, після досягнення якого громадянин може набути права на придбання зброї: вік – 18 років для газових

пістолетів, револьверів і патронів до них, заряджених речовинами сльзоточивою та дратівної дії, холодної зброї та пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду; вік – 21 рік для вогнепальної гладкоствольної мисливської зброї; вік – 25 років для вогнепальної мисливської нарізної зброї.

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про державні нагороди України», відзнака «Іменна вогнепальна зброя» встановлюється для нагородження офіцерського складу Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також Державної спеціальної служби транспорту, поліцейських та державних службовців, які мають офіцерське звання. Отже, іменна вогнепальна зброя може набуватися у власність особами офіцерського складу окремих органів та особами, котрі мають офіцерське звання. При цьому законодавець не уточнює види зброї, що можуть бути зараховані до іменної вогнепальної зброї, та вік, із якого особи мають право отримувати у власність іменну вогнепальну зброю.

Право власності на засоби активної оборони (пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії) може набуватися, згідно з Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 13.06.2000 № 379, працівниками суду, правоохоронних органів і їхніми близькими родичами, а також особами, які беруть участь у кримінальному провадженні, журналістами й позаштатними журналістами, депутатами України, членами громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону, військовослужбовцями, крім тих, хто проходить строкову військову службу, державними службовцями, які мають категорії й ранги.

На підставі аналізу вищезазначених нормативно-правових актів можемо узагальнити, що зброя може належати лише певним учасникам обороти, а перебування зброї в цивільному обороті допускається лише за спеціальним дозволом органів внутрішніх справ. Отже, зброя, відповідно до ст. 178 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), є обмежено оборотоздатним об'єктом цивільних прав, унаслідок чого під час спадкування зброї виникають проблеми.

Так, норми ЦК України й інших нормативно-правових актів не містять чіткого порядку та особливостей спадкування зброї. Єдина норма, яка стосується цього питання, міститься в Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів

до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженій Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622 (далі – Інструкція). У п. 12.16 Інструкції вказано, що в разі смерті власника нагородна, нарізна вогнепальна та інша зброя військових зразків, мисливська нарізна або гладкоствольна вогнепальна зброя, основні частини зброї й бойові припаси до неї, пневматична, холодна та охолощена зброя, пристрої й патрони до них у п'ятиденний строк здаються близькими особами до органів внутрішніх справ на тимчасове зберігання до вирішення питання щодо спадкування майна (але на строк не більше ніж шість місяців).

Якщо хтось зі спадкоємців бажає таку зброю (крім нагородної) залишити у власності у користуватися нею, вона може бути зареєстрована на його ім'я в установленому законодавством порядку, відповідно до вимог п. 12.2 Інструкції.

Якщо серед спадкоємців немає осіб, які мають право на зберігання зброї, основних частин зброї, пристроїв, то зброя, основні частини зброї і пристрій у місячний строк після строку, указанного в абзаци 1 п. 12.16 Інструкції, повинні бути реалізовані в установленому законодавством України порядку особі, що має дозвіл органів внутрішніх справ на придбання зброї, основних частин зброї, пристрою, або здані на реалізацію в магазин з торгівлі зброєю, спеціальними засобами активної оборони.

Відповідно до п. 12.6 Інструкції, нагородною вважається зброя, одержана в порядку, встановленому законодавством України, а саме Законом України «Про державні нагороди». Згідно зі ст. 18 Закону України «Про державні нагороди», після смерті нагородженого за наявності спадкоємців нагорода залишається в сім'ї померлого. При цьому, відповідно до абзаци 4 п. 12.16 Інструкції, нагородна короткоствольна вогнепальна нарізна зброя за погодженням із Міністерством внутрішніх справ України також може бути передана спадкоємцями до державного музею або залишена у власності спадкоємців після приведення її підприємством або майстернею до виготовлення й ремонту вогнепальної та холодної зброї в стан, що виключає можливість здійснення пострілу без спеціальних ремонтних робіт. Зазначене підприємство чи майстерня видає довідку про таку переробку, ксерокопія якої надається до органу внутрішніх справ, де зареєстрована зброя, а оригінал залишається в спадкоємця або разом із експонатом передається до музею. Така зброя вважається масогабаритним макетом і знімається органами внутрішніх справ з обліку власників нагородної зброї.

Водночас положення п. 12.16 Інструкції не дають відповіді на запитання, пов'язані з процедурою переходу права власності на зброю шляхом спадкування, які виникають у теорії та практиці цивільного права.

Найперше необхідно з'ясувати, що саме переходить до спадкоємців під час спадкування – право власності на зброю чи зброя як річ.

У ст. 1218 ЦК України визначено, що до складу спадщини входять усі права й обов'язки,

що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини та не припинилися внаслідок його смерті. З наведеної норми вбачається, що до складу спадщини в силу концептуального підходу українського законодавця входять саме права та обов'язки, а не конкретні предмети, речі, майно [2].

Так само вважає І.В. Спасибо-Фатеева. На її думку, спадщину становлять тільки майнові права й обов'язки, речі як такі до її складу не входять. Якщо під час спадкування має місце правонаступництво (універсальне), що відбувається внаслідок переходу прав та обов'язків (спадщини) від спадкодавця до спадкоємців, а про правонаступництво можна говорити лише стосовно прав та обов'язків, а не речей, тоді видається правильним визначення спадщини, надане в ст. 1218 ЦК України. І навпаки, якби законодавець визначав спадщину як речі та права й обов'язки, то це містило б недоліки, адже можна говорити про правонаступність не в речах, а лише в правах. Те, що ЦК України визначає склад спадщини лише як сукупність прав та обов'язків, виключає з її складу речі, на які в спадкодавця не було прав. Отже, фізичної наявності в спадкодавця (в його господарстві, в його оточенні) речей, якими він користувався, недостатньо. Для спадкування єдиним показником входження до складу спадщини є наявність прав на це майно. Отже, спадщина є особливим об'єктом цивільного права, що складається з майнових прав і майнових обов'язків [3, с. 136–138].

Цей підхід якісно відрізняє ЦК України від цивільних кодексів деяких європейських країн. Наприклад, за цивільним законодавством і доктриною Франції, спадщина – це майно особи, що розглядається на момент смерті останнього. Виходячи із цього, майно розглядається як сукупність речей і зобов'язань однієї й тієї самої особи (тобто її прав і обов'язків, оцінених у грошовому вигляді), активу та пасиву, які розглядаються як такі, що утворюють юридично єдине ціле, включаючи загалом не тільки наявні речі, а й ті, що з'являться в майбутньому (будуть наявними на день смерті). В одній особі впродовж життя може бути лише одне майно, єдине й неподільне, в якому нерозривно пов'язані елементи активної та пасивної частин. Майно нерозривно пов'язується із суб'єктом, без якого існувати не може. По суті, спадкове майно являє собою економічне вираження особистості суб'єкта цивільного права [2].

Отже, на підставі викладеного можна зробити висновок, що, за законодавством України, до складу спадщини, яка переходить спадкоємцям від спадкодавця, входять саме майнові права й майнові обов'язки, а не конкретні речі. Це означає, що до спадкоємців під час спадкування може переходити виключно право власності на зброю, а не зброю як матеріальна річ, незалежно від її вартості.

Оскільки єдиним показником входження до складу спадщини є наявність у спадкодавця прав на зброю, необхідно дослідити, які документи таке право підтверджують.

Відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про право власності на окремі види

майна» від 17.06.1992 № 2471-ХІІ, право власності на зброю набувається за наявності спеціального дозволу органів внутрішніх справ. Згідно з Інструкцією, відповідні органи внутрішніх справ видають дозволи на придбання вогнепальної мисливської зброї, холодної, охолощеної, пневматичної зброї, пристроїв, термін дії яких становить три місяці. Виключно на підставі вказаного дозволу громадянин може набути право власності на зброю. У п. 12.4 Інструкції визначено, що придбана мисливська вогнепальна нарізна, гладкоствольна зброя, основні частини зброї, охолощена, пневматична зброя, холодна зброя, пристрої протягом десяти днів із дня придбання мають бути зареєстровані в органах внутрішніх справ за місцем проживання власника з одержанням дозволу на зберігання та носіння зброї. При цьому в органах внутрішніх справ здійснюється облік власників мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної, пневматичної, а також холодної зброї та пристроїв (п. 7 Інструкції), а відомості про наявність такої зброї в громадян заносяться до Інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ (далі – ІПС ОВС).

Дозвіл на зберігання й носіння зброї видається терміном на три роки, підлягає перереєстрації (продовженню строку дії на зберігання й носіння), крім охолощеної та нагородної зброї. Між тим, згідно зі ст. 192 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'яти до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, отже, не позбавляє громадянина права власності на зброю.

Але положення ст. ст. 190 та 192 КУпАП поширюються лише на вогнепальну мисливську гладкоствольну зброю, пневматичну зброю, газові пістолети (револьвери), пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими кулями. Носіння та зберігання вогнепальної зброї, зокрема мисливської нарізної й комбінованої, без передбаченого законом дозволу є кримінальним злочином, передбаченим ст. 263 КК України.

Отже, документом, який підтверджує право власності спадкодавця на зброю, буде дозвіл на придбання зброї, паспорт на зброю, а також документи, що підтверджують взяття особи на облік власників зброї та реєстрацію зброї в ІПС ОВС. Якщо в спадкоємців указані документи відсутні, то очевидно, що нотаріус на підставі ст. 46 Закону України «Про нотаріат» має право витребувати документи, необхідні для оформлення спадщини, в органів внутрішніх справ. При цьому наявність у спадкоємців документа, яким спадкодавцю надано дозвіл на носіння та зберігання зброї, строк дії якого закінчився й дозвіл не перереєстровано, не є підставою для висновку, що в спадкодавця не було права власності на зброю.

Наступною проблемою, частково врегульованою законодавством України, є припис Інструкції, де зазначено, що в разі смерті власника

зброї близькі особи в п'ятиденний строк здають зброю померлого до органів внутрішніх справ на тимчасове зберігання до вирішення питання щодо спадкування майна (але на строк не більше ніж шість місяців).

Так, законодавство чітко не встановлює коло суб'єктів, відповідальних за здачу зброї спадкодавця на тимчасове зберігання до органів внутрішніх справ, і називає їх близькими особами. Достеменно невідомо, що мав на увазі законодавець під терміном «близькі особи», проте визначення цього терміна міститься в ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», де близькі особи визначені як особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також – незалежно від зазначених умов – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням. Отже, можна зробити висновок, що особа, яка не підпадає під визначення близької особи й на користь якої складено заповіт, а до складу спадщини входить право власності на зброю, не зобов'язана здавати зброю, яка належала спадкодавцю, на тимчасове зберігання до органів внутрішніх справ.

Крім того, незрозумілим залишається момент, із якого відраховується п'ятиденний термін, протягом якого зброю особи, що померла, необхідно здати на тимчасове зберігання до органів внутрішніх справ, оскільки Інструкція містить указівку лише на випадок «у разі смерті». Не обов'язково, що п'ятиденний термін починається з моменту смерті особи, яка мала у власності зброю, і цілком можливо, що цей термін починається з моменту, коли особа дізналася про наявність зброї, зареєстрованої за спадкоємцем.

Проте у зв'язку з викладеним постає ще одне питання щодо відповідальності спадкоємців за зберігання зброї до оформлення прав на спадщину. На думку Н.Д. Когут, до оформлення свідоцтва про право на спадщину з указаною в ньому зброєю й отримання дозволу на володіння зброєю спадкоємець не несе відповідальності за збереження зброї. Також Н.Д. Когут зазначає, що покладати відповідальність на спадкоємців за зберігання зброї, якої може насправді не бути в помешканні спадкодавця, є незаконним, тож варто покласти на службових осіб органів внутрішніх справ обов'язок щодо перевірки в ІПС, чи є покійна особа власником зброї, та вилучати її з місця зберігання за актом прийому-передачі негайно після смерті особи [4, с. 23]. Незважаючи на слушне зауваження автора щодо покладення обов'язку на працівників органів внутрішніх справ перевіряти наявність у померлої особи зареєстрованої зброї, важко погодитися з твер-

дженням, що спадкоємці не несуть відповідальності за зберігання зброї, належної спадкодавцю. Така відповідальність прямо передбачена ст. 190 КУпАП і ст. 263 КК України, немає жодних підстав звільняти від передбаченої законом відповідальності спадкоємців, яким відомо про наявність зареєстрованої за спадкодавцем зброї, що зберігається в належному спадкоємцем приміщенні, не кажучи вже про носіння й користування такою зброєю.

Окремому дослідженню підлягає проблема документального оформлення права на спадщину на зброю. Так, відповідно до ст. 1296 ЦК України, спадкоємець, який прийняв спадщину, може одержати свідоцтво про право на спадщину. Якщо спадщину прийняло кілька спадкоємців, свідоцтво про право на спадщину видається кожному з них із визначенням імені та часток у спадщині інших спадкоємців. Згідно зі ст. 66 Закону України «Про нотаріат», на майно, що переходить за правом спадкоємства до спадкоємців або держави, нотаріусом або в сільських населених пунктах – посадовою особою органу місцевого самоврядування, яка вчиняє нотаріальні дії, за місцем відкриття спадщини видається свідоцтво про право на спадщину. З аналізу вказаного закону Т.О. Ариванюк обґрунтовано доходить висновку, що якщо успадковане майно підлягає обов'язковій державній реєстрації, то свідоцтво про право на спадщину є для спадкоємців правостановлювальним документом [5, с. 1100].

Як уже було зазначено вище, згідно з п. 12.4 Інструкції, зброя підлягає реєстрації в органах внутрішніх справ протягом десяти днів із моменту набуття її у власність, тому логічно зробити висновок, що спадкоємець обов'язково має отримувати свідоцтво про право на спадщину на зброю. З додатків до Інструкції випливає, яка інформація про зброю має бути вказана у свідоцтві про право на спадщину, зокрема це дані про вид, систему, марку, калібр і номер зброї, а за наявності також інформація про рік випуску зброї та завод-виготовлювач.

Водночас на підставі аналізу чинного законодавства України з урахуванням обмеженої оборотоздатності зброї свідоцтво про право на спадщину на зброю може бути видане виключно за наявності дозволу відповідного органу внутрішніх справ на придбання зброї. Тобто, якщо спадкоємець не досяг віку, з якого він може отримати дозвіл на придбання у власність, носіння, користування і зберігання відповідного виду зброї, який входить до складу спадщини, або ж спадкоємець не має відповідного статусу для отримання дозволу на придбання у власність шляхом спадкування пристроїв для відстрілу гумових куль, у такому випадку він не може отримати свідоцтво про право на спадщину на зброю. В іншому випадку видача свідоцтва про право на спадщину на зброю таким спадкоємцем буде розцінюватися як порушення порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам зброї, за що, відповідно до закону, настає адміністративна або кримінальна відповідальність.

При цьому незрозумілим видається положення п. 12.16 Інструкції, де зазначено, що,

якщо серед спадкоємців немає осіб, які мають право на зберігання зброї, у місячний строк після вирішення питання про спадкування зброї має бути реалізована в установленому законодавством України порядку особі, яка має дозвіл органів внутрішніх справ на придбання зброї, основних частин зброї, пристрою, або здана на реалізацію в магазин з торгівлі зброєю, спеціальними засобами активної оборони. Зокрема, якщо жоден зі спадкоємців не може отримати дозвіл на придбання зброї, питання спадкування зброї не буде вирішено по спливу шести місяців із моменту відкриття спадщини. Отже, спадкоємці не отримують правовстановлювального документа на зброю, отже, і відчужити її належним особам не зможуть, інакше такі дії кваліфікуватимуться як злочин або адміністративне правопорушення.

Проте якщо спадкоємців декілька, один із яких отримав у встановленому законом порядку дозвіл на придбання зброї, а інші або не отримали, або є малолітніми, неповнолітніми, недієздатними чи обмежено дієздатними особами, то виникає проблема спадкування, адже, з одного боку, не всі спадкоємці мають право на перехід до них частки у праві власності на зброю, а з іншого – річ є неподільною, тому спадкування лише частки у праві власності на зброю унеможливить користування та розпорядження успадкованою зброєю.

У такому випадку наявність у складі спадщини неподільних речей зумовлює необхідність укладення договору про зміну розміру часток у спадщині, оскільки, згідно зі ст. 183 ЦК України, неподільні речі неможливо поділити без утрати їх цільового призначення чи часткової втрати їх корисної властивості. При цьому предметом договору про зміну розміру часток у спадщині може виступати частина спадкового майна [6, с. 294].

Неподільна річ не може виступати об'єктом спору про виділ частки в натурі. Якщо право власності на неподільну річ належить декільком особам, право на частку речі може бути визначено й реалізовано в грошовому еквіваленті. У цьому випадку власник, який вимагає виділу, отримує в рахунок своєї частки грошову компенсацію [7, с. 335].

Крім того, нотаріусам варто відмежовувати договори про зміну розміру часток у спадщині від договорів про поділ (розподіл) спадщини, оскільки сутність цих договорів є різною. Якщо в першому випадку йдеться про зміну розміру ідеальних часток у спадщині, то в другому – про поділ майна між спадкоємцями в натурі. До відносин, що виникають під час поділу спадщини в натурі, застосовуються норми, які регулюють спільну власність (глава 26 ЦК України) [8, с. 72–73].

Як зазначає О.Є. Кухарев, відповідно до ч. 2 ст. 1267 ЦК України, якщо спадщина складається з рухомих речей (за винятком транспортних засобів), то її розподіл відбувається за спрощеною процедурою. Спадкоємці за законом, усно домовившись між собою, визначають розміри власних часток у спадковому майні. На його думку, договір посвідчується безпосередньо перед видачею свідоцтва про право на спадщину,

що, як правило, унеможливило виникнення непорозумінь у випадку можливої зміни як спадкоємця, так і зміни розміру часток спадщини й перерозподілу спадкового майна в разі виникнення цих фактів після посвідчення договору та до видачі свідоцтва про право на спадщину [9, с. 137–139].

Отже, проблему спадкування зброї в разі наявності кількох спадкоємців, тільки один із яких має право одержати дозвіл органів внутрішніх справ на право придбання зброї, можна вирішити шляхом укладення договору про зміну розміру часток у спадщині. При цьому, на думку О.Є. Кухарева, за договором про зміну розміру часток у спадщині відсутнє зустрічне надання з боку спадкоємця, чия частка у спадщині збільшилася, що дає змогу кваліфікувати такий договір як безоплатний. Отже, за подібним договором спадкоємці мають право домовитися, що право власності на зброю переходить одному зі спадкоємців без грошової компенсації за частки у праві власності на зброю інших спадкоємців.

Як правильно зауважує О.Є. Кухарев, закон не містить застереження стосовно укладення договору про зміну розміру частки у спадщині обов'язково всіма спадкоємцями, які закликаються до спадкування. Головне, щоб сторонами такого договору були щонайменше два спадкоємці [9, с. 139].

Висновки

Отже, на підставі викладеного можна зробити такі висновки.

1. Зброя є обмежено оборотоздатним об'єктом цивільних прав і може набуватися громадянами у власність виключно з дозволу органів внутрішніх справ у тому числі шляхом спадкування.

2. Під час спадкування до спадкоємців переходить право власності на зброю, а не зброя як матеріальна річ. У зв'язку з цим спадкоємець, який бажає залишити зброю у своїй власності після смерті спадкодавця, зобов'язаний або отримати дозвіл на придбання відповідної зброї, або привести зброю у стан, що виключає можливість здійснення пострілу без спеціальних ремонтних робіт (зокрема нагородну зброю). В іншому випадку зброю необхідно передати до музею або здати в органи внутрішніх справ.

3. Документами, які підтверджують наявність у спадкодавця права на зброю, можуть бути дозвіл на придбання зброї, паспорт на зброю, а також документи, які підтверджують взяття особи на облік власників зброї та реєстрацію зброї в Інтегрованій інформаційно-пошуковій системі органів внутрішніх справ. Якщо у спадкоємців вказані документи відсутні, то нотаріус на підставі ст. 46 Закону України «Про нотаріат» має право витребувати документи, необхідні для оформлення спадщини, в органів внутрішніх справ. Закінчення терміну дії дозволу на носіння та зберігання зброї, виданого спадкодавцю, не є підставою вважати, що в нього не було прав на зброю.

4. Спадкоємці, які після смерті спадкодавця не передали зброю на тимчасове зберігання до органів внутрішніх справ, а умисно зберігають її у своєму помешканні, несуть відповідальність, передбачену ст. 190 КупАП і/або ст. 263 КК України на загальних підставах.

5. Оскільки зброя підлягає реєстрації в органах внутрішніх справ, правовстановлювальним документом на зброю під час спадкування буде свідоцтво право на спадщину на зброю, яке видається спадкоємцю за умови наявності в нього дозволу на право придбання зброї. У свідоцтві про право на спадщину на зброю має зазначитися така інформація: вид, система, марка, калібр, номер зброї, а також за наявності рік випуску зброї та завод-виготовлювач.

6. Якщо дозвіл на придбання зброї має лише один спадкоємець, а інші – не мають, вони можуть укласти договір про зміну розміру часток у спадщині щодо конкретної неподільної речі – зброї (одної або декількох одиниць зброї) без отримання компенсації. Такий договір укладається до моменту оформлення спадщини шляхом видачі свідоцтва про право на спадщину.

Водночас питання спадкування зброї залишається недостатньо дослідженим і законодавчо нерегульованим, що залишає можливість для подальшої розробки цієї проблеми, зокрема, у розрізі законодавчого закріплення переважного права на спадкування зброї перед іншими спадкоємцями та відчуження зброї спадкоємцями до отримання свідоцтва про право на спадщину.

Список використаних джерел:

1. Шевченко А.В. Україні на 9% зросла кількість власників зброї / А.В. Шевченко [Електронний ре-

Статья посвящена исследованию проблемы перехода права собственности на оружие путем наследования с учетом ограниченной оборотоспособности этого объекта гражданских прав. Анализируется существующее нормативно-правовое регулирование порядка приобретения оружия в собственность в том числе путем наследования. Обосновывается обязательность оформления свидетельства о праве на наследство на оружие. Выделяются пробелы в действующем законодательстве в сфере правового регулирования наследования оружия и предлагаются пути решения поставленных задач.

Ключевые слова: оружие, наследование права собственности на оружие, разрешение на приобретение оружия, свидетельство о праве на наследство на оружие, договор об изменении долей в наследстве.

The article is dedicated to the investigation of issues of the problem of transfer of the weapons ownership by inheritance, taking into account the limited turnover of this object of civil rights. The available legal regulation of the procedure for the acquisition of weapons in property, including through inheritance, is analyzed. The necessity of the formalization of the certificate on the right to inheritance for weapons is grounded. The shortcomings of the current law in the sphere of the legal regulation of weapons inheritance are singled out and the ways of raised issues are proposed.

Key words: weapons, inheritance of the weapons ownership, permission to purchase weapons, certificate of the right to inheritance for weapons, agreement on the change of shares in the inheritance.

сурс]. – Режим доступу : <http://ua.korrespondent.net/ukraine/3816592-v-ukraini-na-9-zroslo-kilkist-vlasnykiv-zbroi>.

2. Печений О.П. Деякі аспекти визначення складу спадщини за цивільним законодавством України / О.П. Печений. // Теорія і практика правознавства. – 2013. – Вип. 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_1_6.

3. Марченко В. Склад спадщини / В. Марченко, Ю. Мица, І. Спасибо-Фатєєва // Мала енциклопедія нотаріюса. – 2010. – Вип. 2 (50). – С. 135–142.

4. Когут Н.Д. Прогаліни та аномалії в правовому регулюванні спадкових відносин / Н.Д. Когут // Юридична Україна. – 2016. – Вип. 1–2. – С. 17–27.

5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. / за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – 5-те вид., перероб. і доп. – К : Юрінком Інтер, 2013. – Т. II. – 2013. – 1120 с.

6. Череватенко І.М. Нотаріальний порядок оформлення спадщини за умови поділу спадкового майна / І.М. Череватенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – Вип. 21. – Частина II. – Том 1. – С. 293–295.

7. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). – Х. : Страйд, 2009. – Т. 12 : Спадкове право / за ред. проф. І.В. Спасибо-Фатєєвої. – 2009. – 816 с.

8. Проблемні питання нотаріальної практики / [В.В. Носік, І.В. Спасибо-Фатєєва, І.В. Жилінкова, О.П. Печений]. – Х., 2008. – 96 с.

9. Кухарев О.Є. Договори спадкоємців на стадії оформлення права на спадщину / О.Є. Кухарев // Мала енциклопедія нотаріюса. – 2015. – Вип. 3. – С. 136–142.

